

Kritiek op kwaliteitscriteria uitvoeringsdiensten

De Vereniging van Gemeentesecretarissen (VGS) wil dat de invoering van de regionale uitvoeringsdiensten stopt. De belangenvereniging zegt te zijn geschrokken van de concept-kwaliteitscriteria die het ministerie van VROM begin oktober openbaar maakte. De bepalingen zijn volgens de VGS zo zwaar dat zelfs grote gemeenten niet meer aan de eisen kunnen voldoen.

Eerder dit jaar werd na een lange periode van intensief onderhandelen een akkoord bereikt tussen het ministerie van VROM, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO).

Adviesbureau KPMG Sustainability zou de criteria opstellen in samenwerking met ruim veertig experts van provincies en gemeenten. Na bestuurlijke goedkeuring moeten de kwaliteitscriteria per 1 januari 2011 van kracht zijn. Voor taken die worden overgedragen aan de regionale uitvoeringsdiensten is dat een jaar later.

Eisenverzwaring

De VNG heeft zich inmiddels open-

lijk achter de kritiek van de VGS geschaard, omdat de concept-kwaliteitscriteria een forse eisenverzwaring met zich meebrengen. Minister Cramer reageert verbaasd. „We hebben afspraken met de VNG en we waren het erover eens dat de kwaliteit moet verbeteren. De criteria zijn ontwikkeld samen met de VNG. Er is niet veel ruimte meer om hierover te praten”, aldus een woordvoerder van de minister.

Ook het IPO kan zich niet vinden in de kritiek. De koepelorganisatie stelt dat als gemeenten niet aan de criteria kunnen voldoen, dit juist een argument is om de uitvoeringsdiensten in het leven te roepen.

Aanbevelingen

In opdracht van VROM is er onderzoek gedaan naar de toetsing van de kwaliteitscriteria. Uit de reacties konden de onderzoekers zeven aanbevelingen destilleren:

1. zorg voor een goede en eenduidige toelichting op de criteria;
2. gebruik de criteria vooral om te bepalen waar in de organisatie kwaliteitsverbetering nodig is;
3. verbeter de methodologische kant van de criteria;
4. start de kwaliteitsverbetering met goede weergave van de feitelijke situatie in de organisatie;
5. zorg voor een instrument dat de hoeveelheid expertise in de organisatie zichtbaar maakt;
6. voer de kwaliteitsverbetering in fasen uit;
7. beloon organisaties die sneller dan gewenst de kwaliteitsverbetering doorvoeren.

Vervuiling door kunstmest internationaal probleem

Minister Jacqueline Cramer (VROM) wil meer en betere internationale samenwerking om de negatieve gevolgen van het gebruik van meststoffen te beperken. Een mogelijkheid is de oprichting van een internationaal platform om kennis over het gebruik van meststoffen te concentreren.

Het gebruik van kunstmest heeft veel negatieve effecten. Ongeveer twintig procent van het stikstof in kunstmest lekt weg in de bodem of naar het grond- en oppervlaktewater. Dit zorgt voor jarenlange vervuiling van bodem en grondwater en heeft een schadelijk effect op ecosystemen. Op dit moment is tweederde van de

wereld voor voedselzekerheid afhankelijk van kunstmest. Tussen 1960 en 1990 is deze behoefte meer dan verzevenvoudigd. Naar verwachting neemt dit de komende jaren alleen maar toe.

Voortrekkersrol

De minister bracht het onderwerp

eind oktober onder de aandacht tijdens een internationale conferentie in Den Haag. Daarbij waren afgevaardigden van diverse internationale onderzoeksinstituten en landen aanwezig die dagelijks te maken hebben met stikstofproblemen. Nederland zet zich al enige jaren in voor meer internationale samenwerking en vervult daarin samen met het United Nations Environment Programme (UNEP) en de Verenigde Staten een voortrekkersrol.

De gemeente Doetinchem controleert streng op illegaal geplakte posters en affiches, die een negatieve uitstraling hebben op het straatbeeld. Vooral objecten als viaducten, elektriciteitskasten en afvalbakken worden steeds weer opnieuw beklad. Iemand die op heterdaad wordt betrapt op het aanbrengen van plakaten in de openbare ruimte, krijgt een proces-verbaal. De opdrachtgever van het plakken kan voortaan ook worden gemaand tot het verwijderen van de posters.

Foto: Ben Balster

Waterschappen azen op rioolbeheer **Opgemerkt**

De Unie van Waterschappen (UvW) meent ongeveer 100 miljoen euro te kunnen bezuinigen op het waterbeheer door het werk anders te verdelen. In het plan dat de UvW begin november aan staatssecretaris Tineke Huizinga (Verkeer en Waterstaat) overhandigde, worden de watertaken van de gemeenten en provincies overgeheveld naar de waterschappen en het Rijk. Zo blijven er twee waterbeheerders over.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft zich al tegen dit voornemen uitgesproken. In haar optiek gaat de UvW voorbij aan de complexiteit van deze taak. Rioleringswerkzaamheden worden met name boven de grond uitgevoerd en dan is het belangrijk dat een partij ook de regie voert over de openbare ruimte. Het samenvoegen van het rioolbeheer en de zuivering van afvalwater is daarom volgens de VNG niet uitvoerbaar. De staatssecretaris vroeg met het oog op de economische crisis om meer informatie over

mogelijkheden tot besparing. Eerder al maakte de provincie Friesland juist bekend dat zij graag de taken van het Friese waterschap wil overnemen. De uitlating was een reactie op het voornemen van de UvW om door fusies het aantal waterschappen in 2020 terug te brengen tot tien à twaalf. Zo moeten de drie noordelijke waterschappen plaatsmaken voor één waterschap voor Noord-Nederland. De provincie Friesland is geen voorstander van dit plan, omdat centralisering vermoedelijk voor meer bestuurlijke rompslomp zorgt.

Harde aanpak legionella-overtredingen

De VROM-Inspectie treedt sinds oktober direct strafrechtelijk op tegen instellingen die te weinig doen om legionellabesmetting te bestrijden. Ziekenhuizen, sauna's, zwembaden en soortgelijke inrichtingen hangt een boete van duizenden euro's boven het hoofd als dergelijke overtredingen worden vastgesteld.

Minister Jacqueline Cramer (VROM) informeerde de Tweede Kamer onlangs over de naleving van de legionellavoorschriften. Hieruit bleek onder andere dat de naleving op veel fronten tekortschiet. Per 1 januari 2010 voert de minister daarom een lik-op-stukbeleid in. Na die datum stelt de VROM-Inspectie een proces-verbaal op, zodra blijkt dat een instelling geen risicoanalyse of beheersplan heeft. Dit geldt ook als er geen beheersmaatregelen worden uitgevoerd, zoals het nemen van monsters. Medio 2010 treedt de nieuwe Drinkwaterwet in werking. De wet wordt ook opgenomen in de Wet economische delicten. Dit effent de weg voor nog hogere boetes bij het niet naleven van de voorschriften.

Kijk voor meer informatie over de aanpak van legionella-overtredingen in HandHaving nummer 4, 2009.

„Wij ontvangen hier een voortdurende stroom van klachten van burgers uit allerlei gemeenten en dat is slechts het topje van de ijsberg. Burgers zijn gefrustreerd over de rol die de overheid speelt. Niet alleen bij het handhaven rond een zakelijk conflict, burgers weten ook niet waar ze van op aan kunnen. Dat is de kernvraag.” **De Nationale ombudsman Alex Brenninkmeijer rechtvaardigt in VNG Magazine de start van het onderzoek naar (gebrek aan) handhaving.**

„Deze zorgwekkende situatie dwingt mij te dreigen met verregaande maatregelen. Ik ben wel degelijk hoopvol, maar er moet nu echt snel iets gebeuren. Zeker als het om zulke grote risico's gaat. In het uiterste geval gaan we namen en rugnummers publiekelijk bekend maken.” **Minister Jacqueline Cramer van Ruimte en Milieu geeft provincies en gemeenten tot de zomer van 2010 om de brandveiligheid bij de opslag van gevaarlijke stoffen op orde te brengen.**

„De gemeentelijke toezichthouders spelen een belangrijke rol in het promoten van milieuvriendelijk vervoer, door wandelend, fietsend of op elektrische Segways en scooters door Delft te surveilleren.” **Wethouder Anne Koning over de introductie van scooters om de luchtkwaliteit te verbeteren en het gemeentelijk wagenpark schoner en duurzamer te maken.**

1984-1988
"Op het water staan de struiper in al op
Ministeriën alomst ontbreken"

1989-1991
"Kreeften populair bij sportduikers"

1992-1994
"Op het niet nakomen
van administratieve
verplichtingen staan
helaas nog geen
aanvallen"

1995-1997
"Burgemeester
vrij handhaving
aan"

Hoe gaat het toch met... Theo van der Linde?

Normaal gesproken staat in deze rubriek één opmerkelijk verhaal uit een oude jaargang van HandHaving centraal, waarin verleden en heden bij elkaar komen. Wie de vakbladen uit eind jaren negentig doorbladert, komt met enige regelmaat de naam tegen van Theo van der Linde van de KLPD Dienst Waterpolitie. Daarom vraagt HandHaving of hij, net als toen, nog wat te melden heeft over de Oosterschelde of over transporten van afvalstoffen.

In 1996 stond er in HandHaving een verhaal over EVOA-samenwerking met de kop: 'Een telefoontje en de containers worden geblokkeerd'. In jaargang 1997 kwam Van der Linde zelfs drie keer aan het woord: 'Oesterdam met vereende krachten schoon', 'Handhaving? Nooit op zondag' en 'Kreeften populair bij sportduikers'. In 1998 vertelde Van der Linde over de succesvolle acht-uursurveillance op de Oosterschelde en in 1999 over de voorzetting van die surveillance. Na een aantal jaren van radiostilte verscheen Van der Linde opeens weer in nummer 5 van 2009, over de samenwerking met Belgische collega's.

Had Van der Linde indertijd soms een 'hotline' met de toenmalige redactie? Een luide lach klinkt aan de andere kant van de telefoon. „Was het echt zo vaak? Ik was en ben nog steeds erg gedreven en vertelde graag over het werk en over de Oosterschelde, een zeer waardevol natuurgebied. Ik wilde aandacht vragen voor de problemen waar wij tegen aan liepen. Via de geëigende kanalen lukte dat niet altijd.”

Pieren steken

Met meer dan warme gevoelens denkt Van der Linde terug aan de tijd van de acht-uursurveillance op de Oosterschelde. Alle relevantie handhavingpartners, inclusief de BOA's van particuliere organisaties zoals Zeeuws Landschap, vormden een team dat een keur van overtredingen aanpakte. Van pieren steken, visstoperij, het plukken van zeekraal, tot te hard varen. „We hadden veel vrijheid en stelden zelf het controleschema op, afhankelijk van het tij, het weer, de verwachte toestroom van recreanten.” Het team was vooral actief als de risico's op overtredingen groot waren: met zon- en feestdagen, tijdens vakantieperiodes en vooral met mooi weer. Op een druilerige maandag gebeurde immers niet zoveel. De samenwerking in het veld wierp vruchten af, er werden honderden overtredingen geconstateerd. Op initiatief van Van der Linde werd vorig jaar voor het eerst een reünie van de Lokale Kontaktgroep Oosterschelde gehouden. Uiteraard met een boot op de Oosterschelde, met zilte zaligheden onder handbereik. En mijmeren over wilde achtervolgingen in korte

broek en met lieslaarzen over de slikken, om een heterdaadje te pakken.

Milieuopleiding

De samenwerking op de Oosterschelde ging vanaf 2000 zonder Van der Linde verder. Tegenwoordig is hij procesvoerder bij de Unit Operationele Ondersteuning. In die functie heeft hij de opleiding milieu opgezet. Ronduit trots is hij op de kleine zestig politiemannen- en vrouwen die momenteel de opleiding aan de Saxxion Hogeschool volgen. Dat zijn de mensen die binnenkort het stokje moeten overnemen, want zijn pensioengerechtigde leeftijd nadert. „De invulling van de politiemilieuzaak is wat mij betreft nog te veel persoongebonden. De opleiding zorgt ervoor dat dit minder wordt, ook doordat deze mensen dezelfde taal leren spreken en in een netwerk functioneren. Daardoor staan zij minder alleen.” En dat pensioen? „Nu nog even niet. Een nieuw project staat op stapel. Veel kan ik er nog niet over zeggen. Iets met transporten, afvalstoffen, gerichte controles en samenwerking met hoofdletters. Dat wordt echt leuk!”

Een fraai beeld uit de milieuhandhavingkalender

Schikkingen in jetgroutspoil-zaken

Diverse rechtszaken over mogelijke overtredingen met jetgroutspoil zijn afgedaan met schikkingen van in totaal 150.000 euro.

HandHaving berichtte in 2008 over opsporingsonderzoeken van het IMT Haaglanden naar het hergebruik van jetgroutspoil, een restproduct van de speciale cementsoort jetgrout. In oktober 2009, tijdens een pro forma zitting voor drie verdachte ondernemingen (waarvan twee behorend tot dezelfde moedermaatschappij) deed de verdediging een verzoek tot buitenrechtelijke afdoening.

Het transactieaanbod bestond respectievelijk uit 50.000, 40.000 en 30.000 euro. Vervolgens is ook voor

het vierde verdachte bedrijf een schikking van 30.000 euro overeengekomen. Deze is nog aangevuld met 15.000 euro ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.

Jetgrout is een cementsoort voor versteviging van infrastructurele werken. Het restproduct van jetgrout kan verontreinigd zijn en extreem hoge zuurgraad heeft. Bij de eindtoepassing van jetgroutspoil in geluidswallen en dergelijke bestaat het risico op uitloggen van verontreinigde stoffen naar bodem- en (grond)water.

Milieukalender en milieuwaaier

De Milieuhandhavingkalender 2010 is een praktisch hulpmiddel om meer inzicht te krijgen in de verschillende werkerreinen waarop handhavende instanties actief zijn. Voor de vier kleursporen (grijs, groen, blauw en rood) staan bij iedere twee maanden kort de belangrijkste milieubepalingen met wetsartikel omschreven.

Door het vermelden van de landelijke, provinciale en lokale prioriteiten op de kalender, inclusief contactgegevens van de belangrijkste spelers, is in de afgelopen jaren in verschillende regio's intensiever samengewerkt. Naast de kalender is er ook de Milieuhandhavingwaaier 2010. Hierop staat onder meer een aantal overzichtelijke schema's, zoals: de uitrijdkalender dierlijke meststoffen, de gebruiksregels meststoffen, vellen van houtopstanden, vervoerdocumenten afvaltransporten, informatie over sloop en asbest. Maar ook: beslisbomen, kernbepalingen en diverse soorten lozingen.

De waaier kan alléén in combinatie met de kalender worden besteld (via milieukalender.nl of per telefoon 040-251 37 01) en kost € 14,95, exclusief btw en verzendkosten.

Kort

De gemeente Amsterdam pleit voor de invoering van de bestuurlijke boete voor **woonfraude**. Bij overtredingen van de Huisvestingswet wil de hoofdstad een boete kunnen opleggen van maximaal 18.500 euro. Mits de Regioraad akkoord gaat, is de nieuwe regel al op 1 januari 2010 van kracht. Meer over het aanpakken van woonwijken vindt u op pagina 20.

De provincie Noord-Brabant en het Functioneel Parket hebben afspraken gemaakt over de **bestuurs- en strafrechtelijke handhaving van regelgeving**. Door beter samen te werken, willen zij milieudelicten effectiever aanpakken. Het gaat om incidenten op het gebied van risicobedrijven, grondwateronttrekkingen en landinrichting. De afspraken hebben betrekking op onder andere toezicht, opsporing en de afhandeling van de door de provincie aangedragen strafzaken bij het Functioneel Parket.

Om de inmiddels kenterende economische crisis te bestrijden wordt in totaal 500 miljoen euro **milieugeld** door overheden eerder geïnvesteerd. 59 gemeenten zijn samen goed voor 249 miljoen euro, elf waterschappen brengen 68 miljoen in, en acht provincies investeren 145 miljoen sneller dan gepland. Het gaat om werken op het gebied van waterbeheer en een groot aantal projecten ter verbetering van het lokale en regionale milieu. Door het geld sneller in omloop te brengen, willen de overheden aannemers en andere bedrijven door de crisis helpen.

Vooral veel oude woningen verzakken door een aantasting van de fundering.

Foto: Ger Loeffen/HH

Handhavingsestafette Schiphol levert drie processen-verbaal op

In het gebied rondom de luchthaven Schiphol vond eind dit jaar een flinke controle plaats op de naleving van de Wet milieubeheer en de Wet vervoer gevaarlijke stoffen. Bij twee opslagbedrijven en een overslagbedrijf werden ernstige overtredingen geconstateerd.

De controles vonden plaats in het kader van een zogeheten handhavingsestafette. In totaal namen zeven toezichthouders deel aan de actie op Schiphol: de gemeente Haarlemmermeer, de Inspectie Verkeer en Waterstaat (IVW), de politie Kennemerland, de Koninklijke Marechaussee, de VROM-Inspectie, de Provincie Noord-Holland en de Douane. Naast het uitvoeren van de inspecties bij bedrijven zijn er transportcontroles uitgevoerd, waarbij ook gelet werd op het Arbeidstijdenbesluit voor vervoer.

De gezamenlijke actie had nog een ander doel. Bart IJntema, handhaver en milieuspecialist bij de gemeente Haarlemmermeer: „Wij controleren als gemeente al een jaar of zeven op

Schiphol. Dat zijn altijd spontane acties, vaak in samenwerking met de IVW, de marechaussee, de politie, de douane of het Hoogheemraadschap van Rijnland. Door met andere handhavingpartners op te trekken, leer je elkaar in elk geval beter kennen. Je kunt bovendien gebruikmaken van elkaars kennis en ervaring en leren kijken door elkaars oren en ogen. Zo kun je ervaringen uitwisselen over de manier waarop het toezicht wordt uitgevoerd.” Voor bedrijven die gevaarlijke stoffen vervoeren, is onder meer de snelheid van handelen belangrijk. Deze stoffen mogen niet langer dan 48 uur binnen het bedrijf aanwezig zijn. De verpakking mag ook op geen enkele manier beschadigd zijn. Zelfs bij een

klein deukje kan een lading niet mee het vliegtuig in. Tijdens de estafette was ook hier aandacht voor. In totaal bezochten de inspecteurs tijdens de estafetteactie elf bedrijven en eenentwintig vrachtwagens. Bij twee opslagbedrijven en een overslagbedrijf was sprake van een ernstige overtreding en volgde er een proces-verbaal. Bij deze bedrijven bevonden zich gevaarlijke stoffen langer dan 48 uur in opslag. Verder was een van de afvaltransporten niet gedocumenteerd. Om die reden volgt een nader onderzoek.

In één geval was sprake van een verbroken verzegeling van de tachograaf in de vrachtwagen. Vanwege het mogelijke manipuleren van de rij- en rusttijden werd een boete van 2200 euro opgelegd. IJntema: „Qua samenwerking was de actie een succes. De drie processen-verbaal zijn reden voor ons om dit soort acties in 2010 nog vaker te herhalen.”

Meer aandacht voor funderingsproblemen

De Zaanstadse wethouder Piet Keijzer heeft begin oktober in zijn gemeente het Manifest voor Funderingsherstel aangeboden aan de vaste Kamercommissie voor Wonen, Wijken en Integratie. In dit document maken verschillende partijen zich hard voor meer aandacht voor de funderingsproblematiek.

Op verschillende plaatsen in het land en vooral in veengebieden, verzakken oude woningen door een aantasting van de fundering. Keijzer stelt dat het naar schatting om 200.000 bouwwer-

ken gaat en dat dit aantal nog steeds stijgt. „Elk onderzoeksbureau trekt op een andere manier conclusies, maar dát er een groot funderingsprobleem is, is pijnlijk duidelijk.”

Het manifest is een initiatief van verschillende gemeenten, het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn), Bouwend Nederland, de Vereniging Eigen Huis (VEH) en de Stichting Platform Fundering Nederland. De ondertekenaars vragen vooral om herkenning en erkenning van het probleem door de landelijke politiek.

Brochure

Verschillende partijen proberen al langer om de funderingsproblematiek te beheersen. Het ministerie van VROM en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten brachten een brochure uit over het herkennen van mogelijke funderingsproblemen. Daarnaast willen de VEH en makelaarsverenigingen NVM en VBO een funderingsparagraaf in koopcontracten voor woningen toevoegen.

Een boer in het Friese Akkrum maakt zijn sloot schoon vanwege de naderende slotenschouw.

Foto: Persbureau Noordoost

Zeshonderd bezwaren op veranderingen bij Friese slotenschouw

Waterschap Friesland heeft 14.000 brieven verstuurd om de wijzigingen in de legger – het handboek van de waterschappen – aan het grote publiek bekend te maken. Deze maand begint landelijk de slotenschouw. Dan wordt bekeken of de sloten schoon zijn, zodat het water goed kan doorstromen. Door een gewijzigd schouwbeleid zijn nieuwe schouwsloten aangewezen, anderen zijn vervallen. Vanwege de veranderingen moest Friesland 'nog even wakker geschud'. „Voor iedereen binnen het gebied gelden nu eenduidige regels.”

Vijf jaar geleden zijn de zes Friese waterschappen gefuseerd. Elk waterschap hanteerde zijn eigen werkwijze en regels. Na een reorganisatie werd in 2008 het schouwbeleid gewijzigd en werd alles geharmoniseerd, legt voorlichtster Marjan Terpstra van het waterschap Friesland uit. Na de fusie van zes waterschappen heeft het waterschap Friesland het grootste beheergebied in Nederland gekregen.

„Na de aanpassing in 2008 vond een groot aantal verschuivingen in het beheersbeleid plaats”, zegt Terpstra. „Sommige hoofdwaters die voorheen door het waterschap werden onderhouden, zijn nu schouwwaters geworden, en andersom. De mensen

konden dit jaar hun reactie op de wijzigingen in het Leggerbesluit geven. Vandaar dat wij duizenden brieven hebben verstuurd.”

Het waterschap Friesland ontving ongeveer zeshonderd reacties. „Het gaat veelal om bezwaren op perceelsniveau. Sommige bezwaren konden worden overgenomen, andere reacties werden niet gehonoreerd. Ook zal er in een later stadium nog over specifieke gevallen moeten worden beslist. De wijziging in de legger heeft in het ene gebied meer gevolgen op de slotenschouw dan in andere gebieden. Dit heeft te maken met het harmoniseren van de regels. Dit is de uitwerking ervan. Het gaat om accenten; welke

sloten vallen nu wel of niet onder het beheer van het waterschap.”

Het waterschap Friesland heeft volgens de Unie van Waterschappen als enige in Nederland grote wijzigingen in de legger doorgevoerd. „Daar heeft zij alle recht toe en daar is onze toestemming niet voor nodig, legt jurist Hans Bolkestein uit. „Voor elke waterschap verschilt de legger. De wijzigingen in Friesland zijn zeer specifiek en zeker niet op grond van de nieuwe waterwet genomen”. Volgens Bolkestein zijn er landelijk gezien geen bezwaren binnengekomen. Mogelijke bezwaren zouden over de beheersverplichting van sloten kunnen gaan. „Zulke bezwaren had ik zeker onder ogen gekregen.” Dat er in Friesland zoveel reacties op de wijziging zijn binnengekomen, verbaast Bolkestein niet. „Mensen vinden het nooit leuk als ze ineens iets anders moeten doen, of als zaken op een andere manier gaan. Toch is er over het algemeen wel begrip voor.”

Succes bij opsporing illegaal vuurwerk

Nu de jaarwisseling snel dichterbij komt, neemt ook het speuren naar illegaal vuurwerk weer toe. Met succes. De afgelopen maanden werd meer dan 120 ton vuurwerk in beslag genomen.

De grootste klapper maakte de politie eind oktober toen zij negentig ton in beslag nam. Kort daarop werden drie mannen uit Almere en Diemen gearresteerd. Het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie stelt dat de drie een criminele organisatie vormden

en zo hun omvangrijke illegale handel vormgaven. De verdachten importeerden het vuurwerk, dat voor een deel uit de zwaarste categorie bestaat, vermoedelijk van China naar Duitsland, waarna ze het naar Nederland transporteerden.

Begin oktober vond de politie ook vier ton illegaal vuurwerk in een schuur en zeecontainer in Nuland. Kort daarop ontdekten agenten een halve ton illegaal vuurwerk in een woning in Houten. Andere grote vondsten deed de politie in Putten (vijftien ton) en Heerlen (75 mortierbommen, vijftien signaalraketten en honderden strijkers).